

KIS SZEGEDI MUNKÁSMOZGALOM- TÖRTÉNET

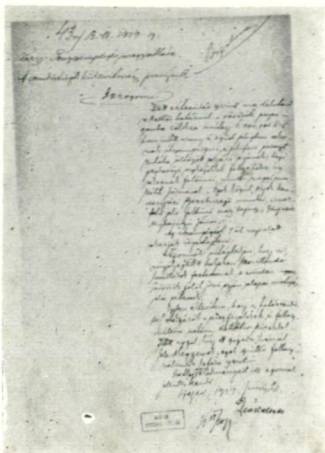
IX.

A proletárforradalom fővárosi győzelme nyomán vidéken is bekövetkezett a döntő fordulat. Szegeden — kommunista kezdeményezésre — március 22-én délelőtt összeült a kommunista, a szociáldemokrata párt helyi szervezete küldötteinek és a katonaság megbízottainak ülése, amely 34 tagú forradalmi végrehajtó bizottságot választott. Kinevezte annak elnökségét, a háromtagú direktóriumot (Udvardi János, Wallisch Kálmán, Cibula Antal). A helyi forradalmi szervek a proletariátus egysége, a proletárok osztályának hatalma jegyében azonnal megkezdték működésüket.

A szegedi proletárhatalom sorsát az határozta meg, hogy a város (1918 végétől) a francia imperialista csapatok megszállása alatt volt. Március 21 után a franciák — stratégiai fontossága miatt igyekeztek elszakítani Szegedet a Tanácsköztársaságtól s ezzel együtt felszámolni a munkáshatalmat a városban. Rövid idő alatt — az addig csak néhány ezer főnyi — katonaságukat mintegy 15 000-re növelték, főleg gyarmati alakulatokkal. Eközben a helyi forradalmi szervek igyekeztek forradalmi rendszabályokat alkotni és életbe léptetni; elsősorban Vörös Hadsereg szervezése, a közellátás biztosítása, az áruzsora letérése, a rend és fegyelem fenntartása, a lakásnyomor enyhítése, az ellenforradalom és rémhírterjesztők elleni harc, a város közegészségügyének megjavítása, a dolgozók szocialista tudatának, internacionalista érzéseinek elmélyítése, az iskolai oktatás gyökeres átalakítása szerepelt programjukban. A tervek megvalósítására tették meg az első lépéseket. Állandó táviró-telefon kapcsolatot tartottak fenn a Forradalmi Kormányzótanáccsal, amelyet tájékoztattak a francia tervekről is. Amikor a franciák már-

— A proletárdiktatúra kikiáltása a kaszárnyákban. A péntekről szombatra virradó éjszaka szembesítés eseményei a reggeli órákban föléllésként terjedtek el a városban. Az utcákon kisebb-akcsob csoportok vezették össze a lezserelt katonák vérengzőjé biadtázanak aláírásával ellátott felhívásra ezúttal igyekeztek a kaszárnyák felé. Itt már javában folyt a vörös hadsereg szervezése, melynek alapját a szervezett munkásságból összehúzott hadsereg képezte. A kaszárnyákban a délelőtti órákban hirdették ki a proletárság győzelmét, a proletárdiktatúra kikiáltását. A katonák nagy lelkesedéssel fogadták és a kihirdetés történelmi aktusának memóriáját az jó emlékekben adták valóságos felzabálásuk felett örömeiknek kifejezését. Az osztálytömeg a lezservázasabb megértéssel fogadta a történelmi tényt a tisztek az alizsáttal együtt egy belső parancsok engedése, disztinkciójukat eltávolították. A proletárdiktatúra az államnak megfogalozott ezután az egyes osztályok legénysege a rajparancsokból az ezredparancsokig, megírtakforja parancsokból. Kevés kivétellel: a régi parancsokat választották meg. A szegedi katonák egyik vezető sere egyebként bizottságot alakítottak.

Újságtudósítás a szegedi vörös katonaság szervezéséről (Szegedi Napló, 1919. március 23.)

Csendőrségi utasítás a szegedi munkások számára történő pénzcsempészés megakadályozására

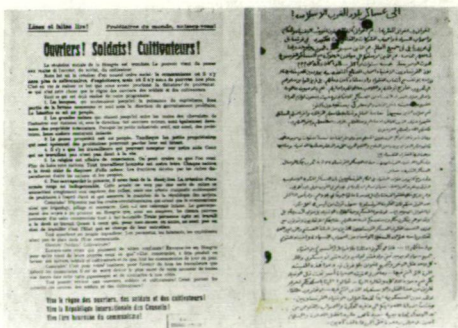
cius 26-án a direktóriumnak átnyújtott ultimátumban a Tanácsköztársasággal való kapcsolatok megszüntetését és tetemes mennyiségű fegyver átadását követelték, a hadügyi népbiztosság utasítást adott, hogy a forradalmi szervek, a vörös katonaság hagyják el a várost, vigyenek magukkal annyi katonai felszerelést, amennyit tudnak, hogy az ne kerüljön francia kézre. Ennek megfelelően történt meg Szeged kiürítése március 26-ról 27-re virradó éjjel.

Az ezt követő napokban a franciák kordont vontak Szeged körül, Algyőtől Rózskeig, a vasúti síneket Budapest és Hódmezővásárhely irányában felszedték, a várost elzárták a Tanácsköztársaságtól. Szeged élére a március 21 előtti polgári vezetőket állították. Ezzel párhuzamosan — a magyar katonatiszti ellenforradalmi erőkkel együttműködve — megkezdték a városban maradt kommunisták letartóztatását. A munkálatok egy része már április elején felrúgta az 1918—1919 telén elért kollektív szerződéseket. A forradalmi szervek elüldözése után a munkásság kezében már nem volt hatalom, ezért mindezt nem gátolhatta meg. E helyzet — tartalmát tekintve — a franciák burzsoa érdekeknek megfelelő diktatúrája volt. Igaz, hogy a lapok még közölték egy ideig a Tanácskormány rendeleteit, és a proletárforradalom győzelme után felvett címeken jelent meg. Mindez csak külsőség volt; a nyílt ellenforradalmi rendszer lehetőleg zökkenőmentes bevezetését készítette elő. Az ellenforradalmi rendszer teljes leplezetlenséggel május első napjaitól érvényesült. A lapok régi címeit, a laktanyákban, a katonaság körében az őszirózsás forradalom előtti állapotokat visszaállították, ellenforradalmi karhatalmi alakulatot szerveztek stb. Májusban már kockázat nélkül összegyülekezhetek Szegeden a Tanácsköztársaság megdöntését akaró aradi, temesvári ellenforradalmárok; ezekből, valamint a szegedi ellenforradalmárok és a bécsi komité megbízottaiból május végén megalkult az első szegedi ellenforradalmi kormány Károlyi Gyula vezetése alatt.

A Szegedről eltávozott, a város határának

meg nem szállott részein működő direktórium leleplezte röpiratában Károlyiékát, és felhívta Szeged népét, hogy „az utolsó leheletéig” harcoljon „a szociális haladásért”. A Tanácskormány segítségével a szocialista párt szegedi szervezete — amelyet az ellenforradalom taktikai okokból nem szorított illegálisításba — június 16-tól általános politikai tömegsztrájkot szervezett. A megmozdulást támogatta a Szegedről eltávozott direktórium is, amelynek megbízottai szintén többször átszöktek a francia záró vonalon. A sztrájk előkészítése során a Tanácskormány és a direktórium megbízottai nemcsak a szegedi munkások körében végeztek forradalmi agitációt, hanem a francia katonák körében is. A Kormányzótanács jelentős pénzösszegek Szegedre juttatásával ugyancsak elősegítette az általános politikai sztrájk kimondását. Ennek követelései: gyűlékezési jog, sajtószabadság, a Munkástanács elismerése, a forgalom helyreállítása a fővárossal, a szegedi kormány lemondása, az ellenforradalmi hadsereg toborzásának megszüntetése, a politikai foglyok szabadon bocsátása. A munkások a Tanácsköztársaságot hátra támadó ellenforradalmi mozgalom megszüntetését, a proletárdiktatúra Szegeden való visszaállítását követelték. A sztrájk a francia imperialisták ellen is irányult. A megszállók és az ellenforradalmi kormány fegyveres alakulatai könyörtelen módszerekkel léptek fel a sztrájkoló munkások ellen; sok munkásvezetőt letartóztattak. A franciák a Munkásotthon is megszállták. A kormány pedig hajtóvadadzatot rendezett a Tanácskormánytól sztrájksegélyeket hozó, a francia vonalakon átjutott bátor kiküldöttek után. Ezekben a napokban Szegeden az ellenforradalmárok már alkalmazták a fehérterror valamennyi véres módszerét. Az általános sztrájkot az ellenforradalom brutális fellépése és a megalkuvásra kész jobboldali szociáldemokraták elbukttatták. A munkások — a kedvezőtlen körülmények ellenére is — egy hétig hősiiesen küzdöttek; harcukkal hozzájárultak annak a küzdelemnek a sikeréhez, amelyet a franciaországi munkások vívtak a Tanácsköztársaság elleni francia intervenció megakadályozásáért. Ez a nagy sztrájk volt a Magyar Tanácsköztársaság fennállása idején az utolsó igazán jelentős megmozdulása a szegedi munkásságnak.

Dr. Cs. Endre

A Szegedet megszálló katonaság körében terjesztett francia és arab nyelvű röplap